

Dobre i złe ustroje

Leszek Balcerowicz

Finał VIII edycji Konkursu Młody Ekonomista

Warszawa, 13 marca 2019

**Dziękuję Janowi Kożuchowskiemu za pomoc w przygotowaniu niniejszej prezentacji*

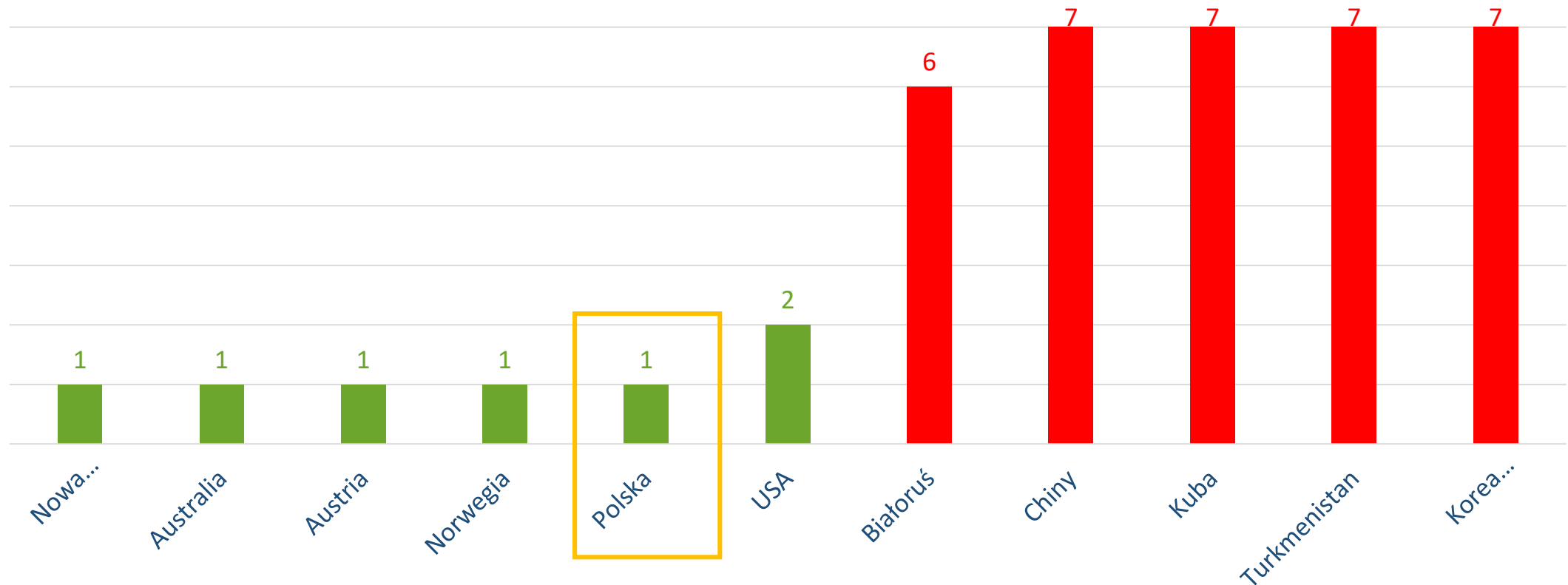
1. Zmienne ustrojowe – typy ustrojów

	Demokracja	Prawa obywatelskie	Praworządność	Wolność gospodarcza	„Fiscal stance”	Przykłady krajów
1. Socjalizm (komunizm)	NIE	BRAK	BARDZO MAŁA	BRAK (GOSPODARKA STEROWANA)		Korea Północna, Kuba
2. Quasi-socjalizm	NIE	BRAK	BARDZO MAŁA	DOMINACJA PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH. NIEWIELKI SEKTOR PRYWATNY		Białoruś, Wenezuela
3. Wolnorynkowy kapitalizm	ZAZWYCZAJ TAK	OBSZERNE	WYSOKA	WYSOKA		Hongkong, Irlandia
4. „Crony” kapitalizm	ZAZWYCZAJ NIE	OGRANICZONE	MAŁA	OGRANICZONA (NIEPEWNA OCHRONA PRAW WŁASNOŚCI)		Rosja, Kazachstan
5. „Nadmiernie regulowany i/lub niestabilny fiskalnie kapitalizm	TAK/NIE	ZAZWYCZAJ OBSZERNE	OGRANICZONA (ARBITRALNE REGULACJE)	OGRANICZONA (Nadmierne regulacje i/lub niestabilne finanse publiczne)		Włochy, Francja
<i>Przykłady dostępnych mierników:</i>	<i>Political Rights (Freedom House)</i>	<i>Civill Liberties</i>	<i>Rule of law (World Bank)</i>	<i>Economic Freedom Index (Fraser Institute),</i>	Wydatki/ PKB	
Skala	1 - 7	1 - 7	0 - 100	0 - 100	0 - 100	

2. Zmienne ustrojowe: różnicowanie

Prawa polityczne: Freedom in the World 2018 (Freedom House).

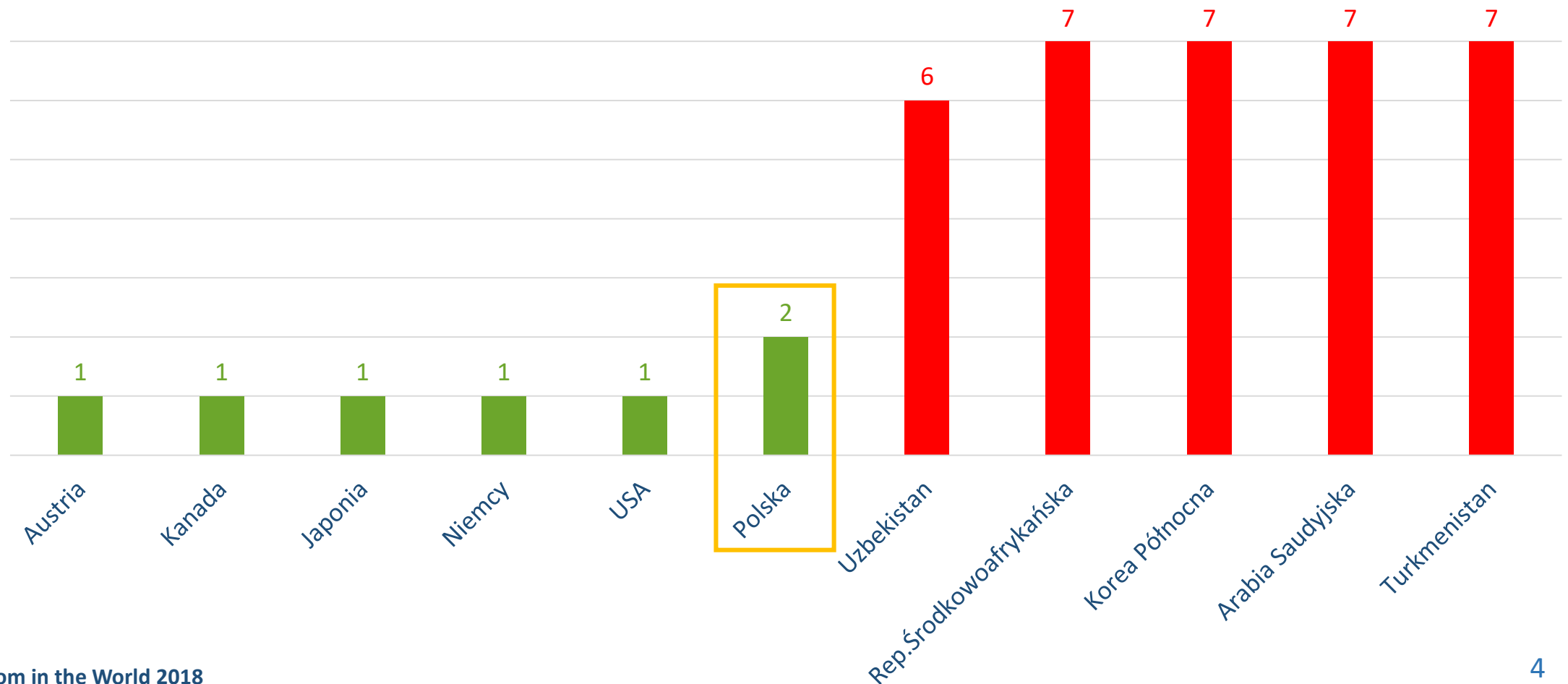
Każdemu krajowi (lub terytorium) przyznano ocenę w skali: od 7 (najmniej wolności) do 1 (najwięcej wolności). Oceny oparto na wynikach pytań z zakresu praw politycznych, dotyczących np.: procesu wyborczego, politycznego pluralizmu itp.

2. Zmienne ustrojowe: różnicowanie

Swobody obywatelskie: Freedom in the World 2018 (Freedom House).

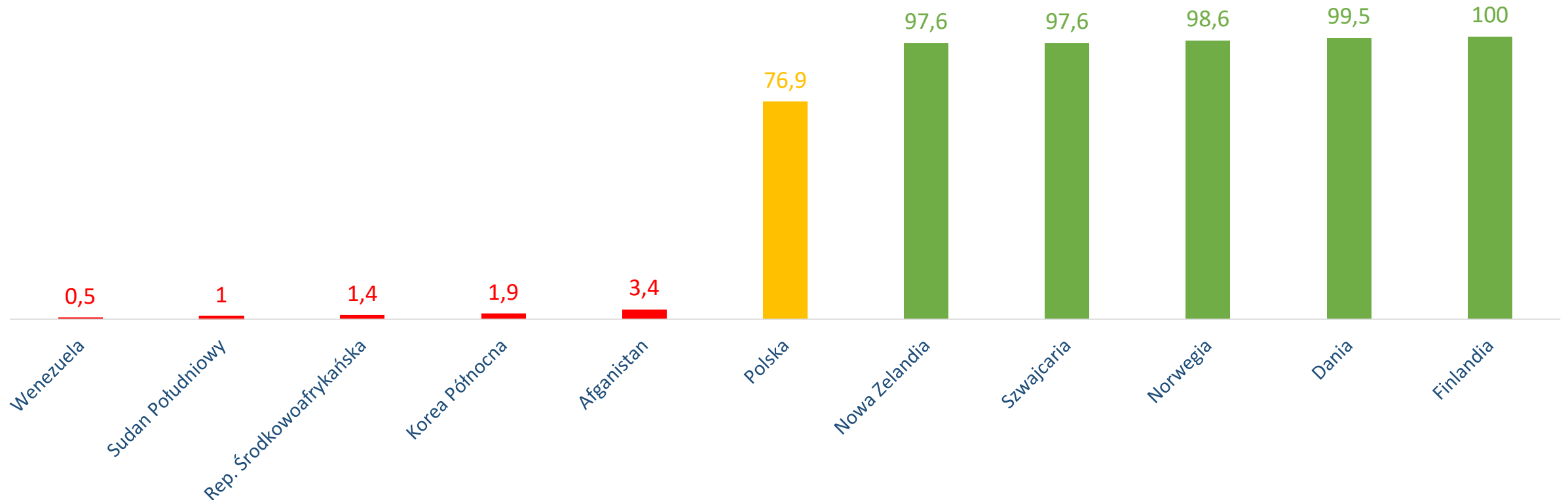
Każdemu krajowi (lub terytorium) przyznano ocenę w skali: od 7 (najmniej wolności) do 1 (najwięcej wolności).

2. Zmienne ustrojowe: różnicowanie

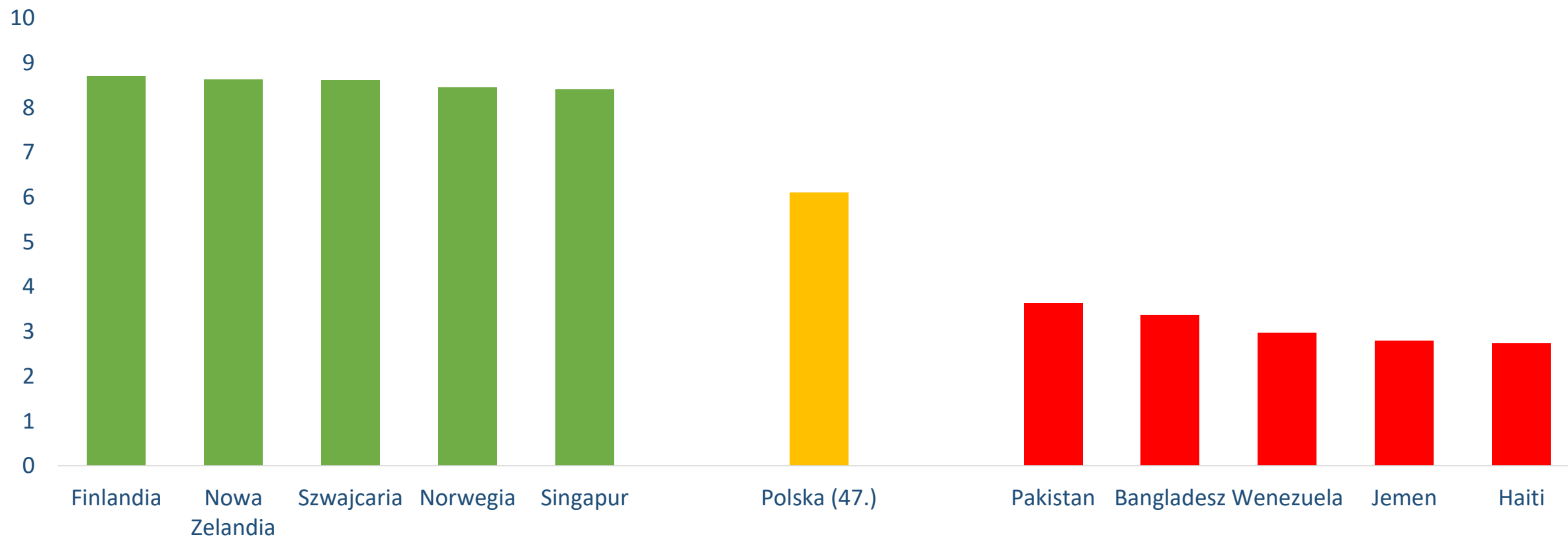
Wskaźnik praworządności wg Banku Światowego (Rule of Law) 2015.

Wskaźnik praworządności pokazuje zakres zaufania i przestrzegania przez podmioty państwowe norm społecznych, w szczególności zwracając uwagę na takie elementy jak: egzekwowanie umów, ochrona praw własności, funkcjonowanie policji i sądów oraz popełnianie przestępstw i akty przemocy

2. Zmienne ustrojowe: różnicowanie

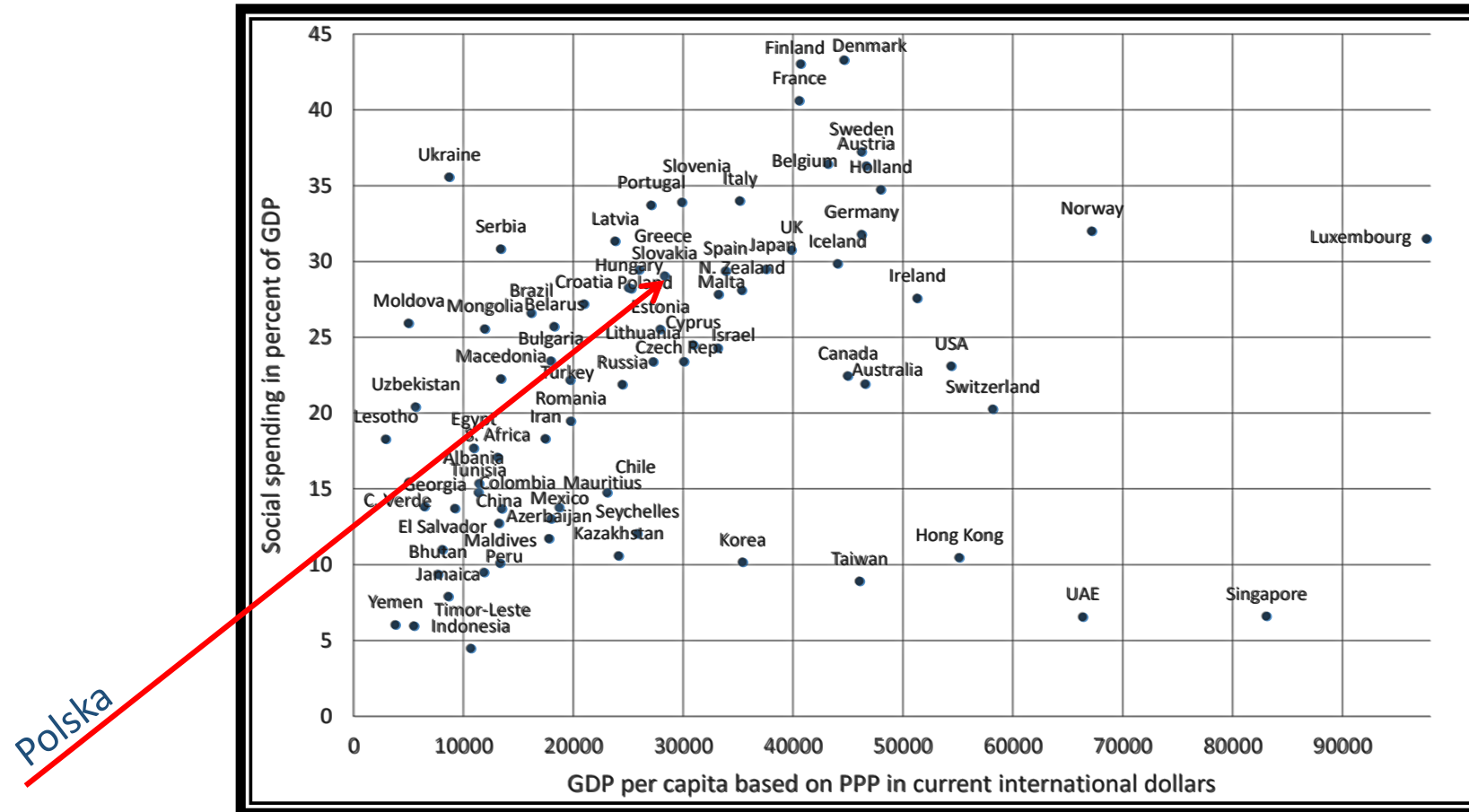
International Property Rights Index 2018 (Property Rights Alliance).

2. Zmienne ustrojowe: różnicowanie

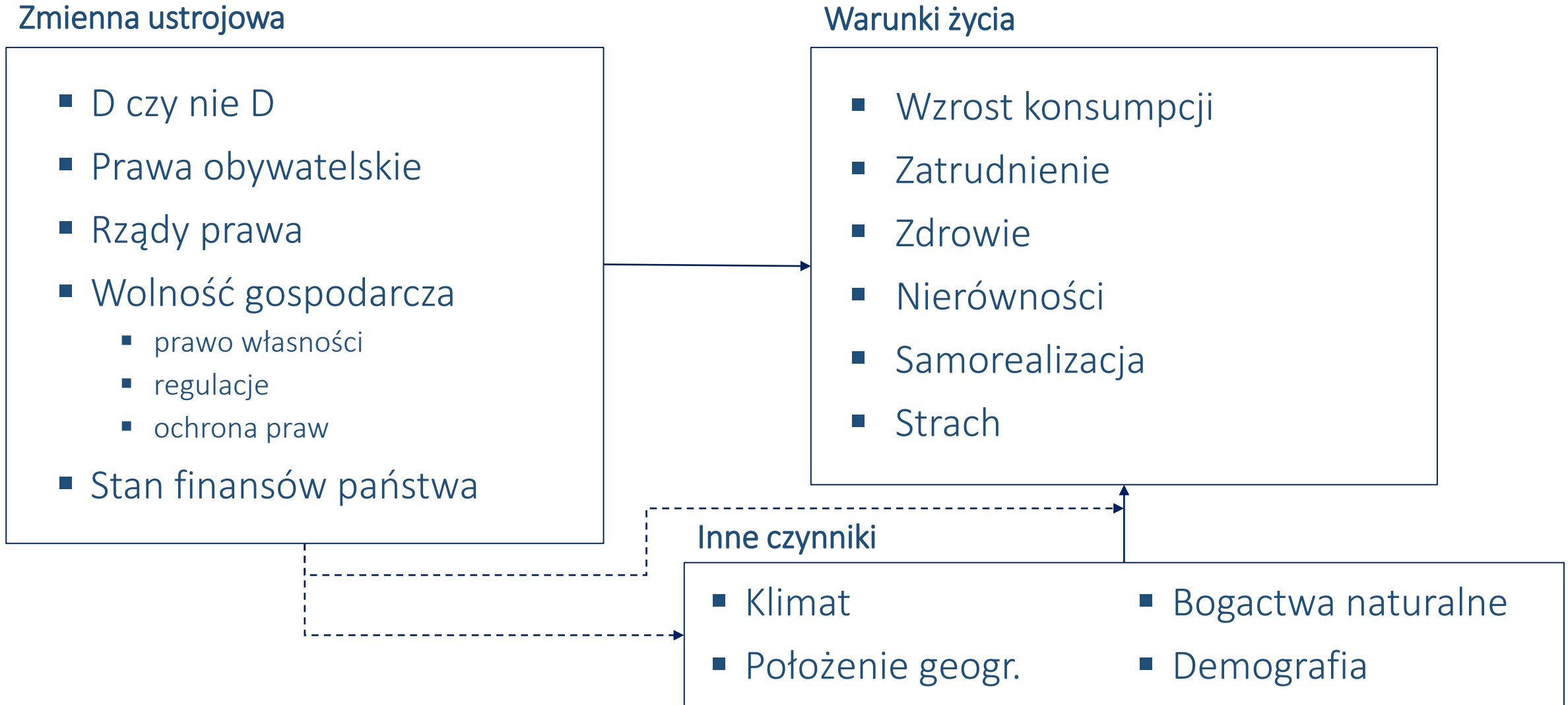
Fiscal Stance (stan finansów publicznych)

PKB per capita i wydatki socjalne (2013-2014*)

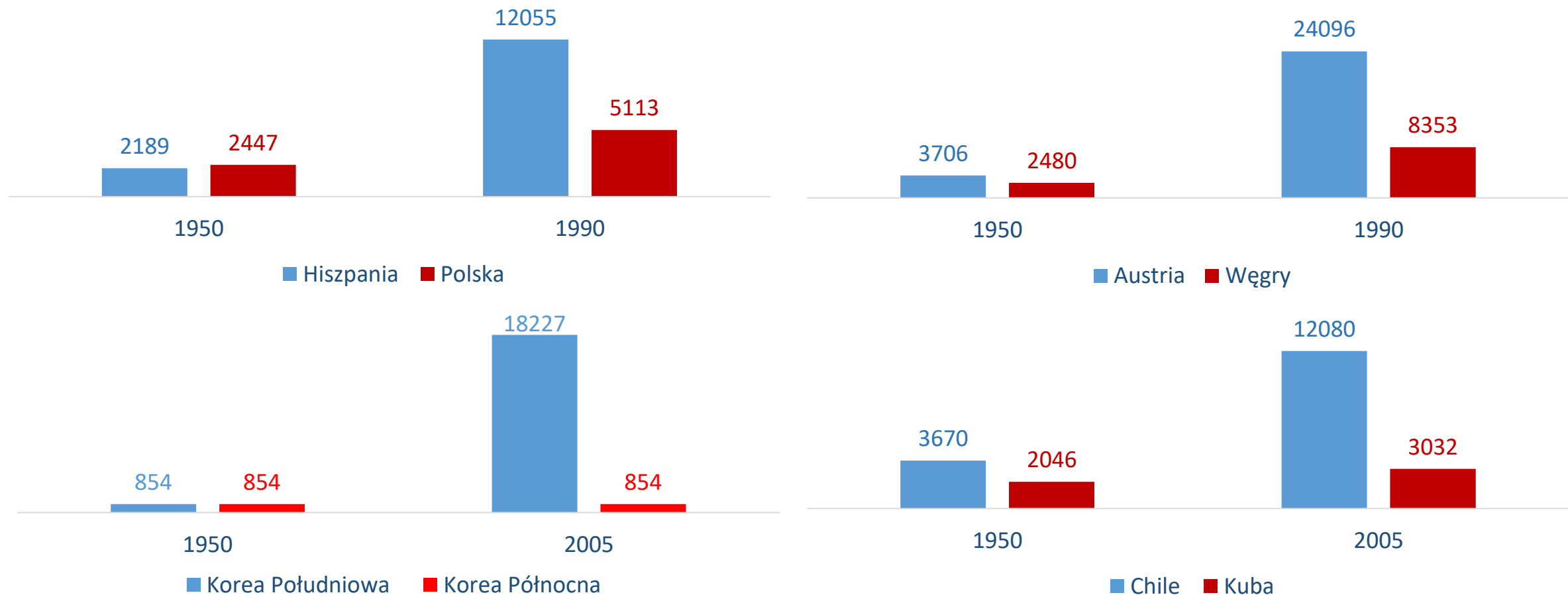
* lub najbliższe dostępne. Źródła: IMF Government Finance Statistics, OECD.SOCX, World Bank, Eurostat, IMF World Economic Outlook

3. Zmienne ustrojowe: a warunki życia w kraju

4. Zmienne ustrojowe a wzrost gospodarki Szokujące różnice we wzroście gospodarczym. Dlaczego?

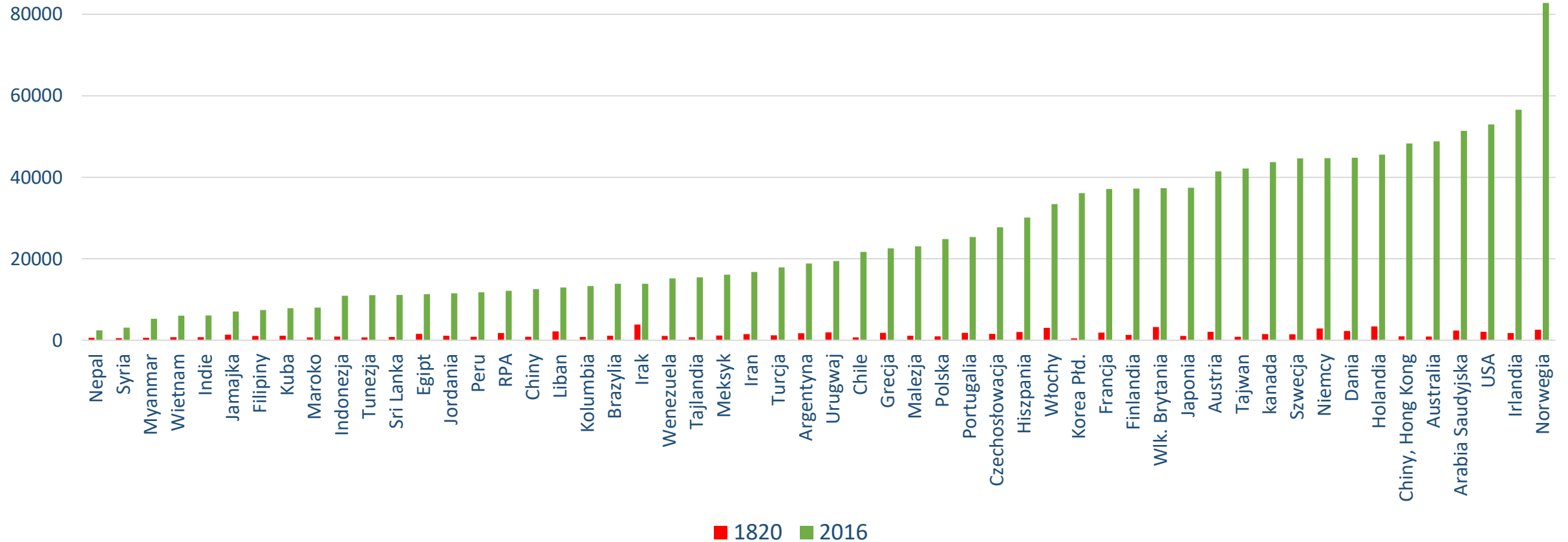
PKB per capita (Dolary międzynarodowe 1990) w 1950 i 1990 (2005 dla Korei, Chile i Kuby).

4. Zmienne ustrojowe a wzrost gospodarki

Jeszcze do niedawna wszyscy na świecie - za wyjątkiem elit - byli biedni.

PKB na głowę (dolary międzynarodowe dla 2011 r.) 1820* i 2016.

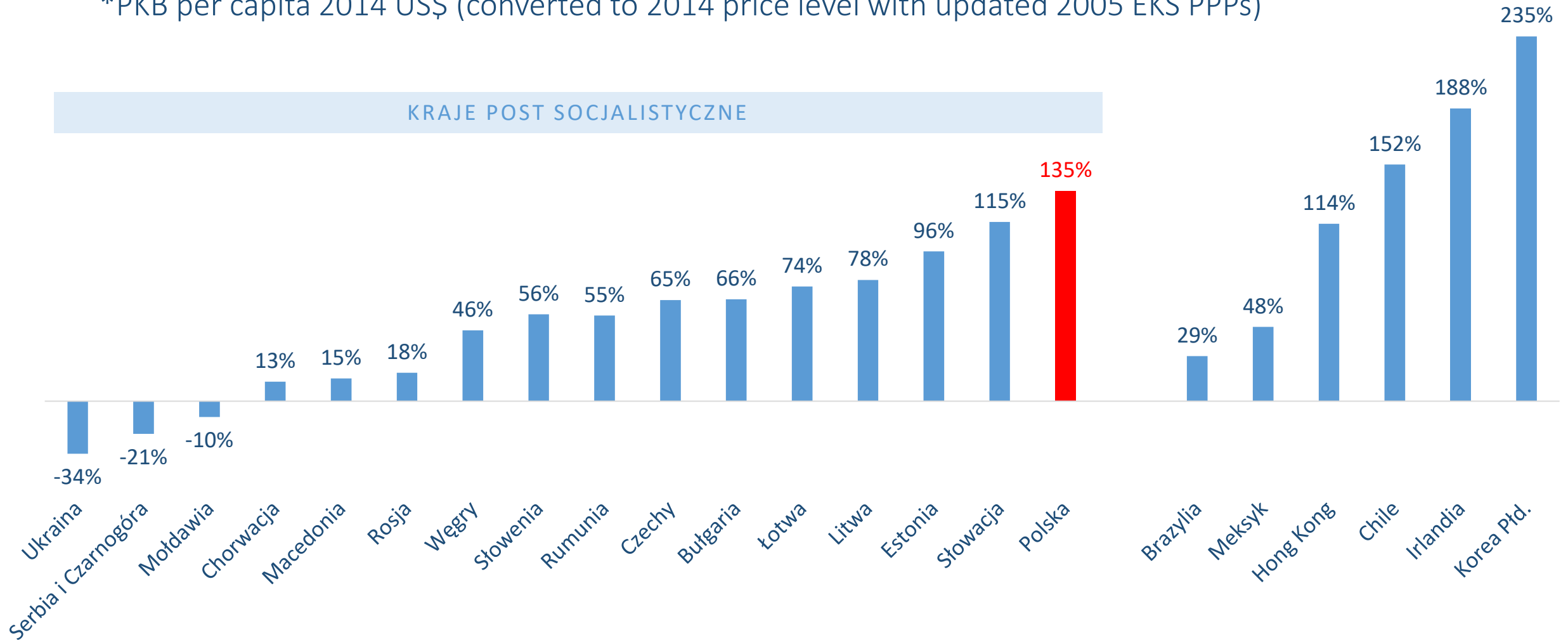

* lub najbliższe dostępne. Źródło: Maddison Project Database

4. Zmienne ustrojowe a wzrost gospodarki

Wzrost PKB per capita* w krajach postsocjalistycznych (1989-2017).

*PKB per capita 2014 US\$ (converted to 2014 price level with updated 2005 EKS PPPs)

4. Zmienne ustrojowe a wzrost gospodarki

Poprawa wskaźników socjalnych dla Polski jest bardziej znacząca niż poziomowi wzrostu gospodarczego

Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI)

- 36 miejsce w rankingu HDI Agendy Rozwoju ONZ (2016)
- 47 miejsce w kategorii PKB per capita
- Wskaźnik uwzględnia prognozy wobec długość życia i uzyskanej edukacji

Edukacja

- Polscy uczniowie osiągają bardzo dobre wyniki w międzynarodowych badaniach OECD PISA (2015):
 - Matematyka: **17 miejsce**
 - Rozumowanie w naukach przyrodniczych: **22 miejsce**
 - Czytanie i interpretacja: **13 miejsce**

Umiarkowane nierówności

- Współczynnik Gini pozostaje:
 - stabilny od 1996 r. (ok. 33%)
 - poniżej średniej dla OECD i UE

Poprawa satysfakcji

- 27 miejsce spośród 38 krajów notowanych w OECD „Better Life Index” (2018)
- 28 miejsce w kategorii dochodów PKB per capita

5. Co jest najważniejsze dla relatywnie szybkiego wzrostu gospodarki przy danym początkowym poziomie PKB na głowę mieszkańca?

- Rozległa wolność gospodarcza w ramach państwa prawa (czyli wysoka i równa ochrona praw człowieka);
- Duży przyrost tej wolności (np. Chiny od końca lat 70. , Polska od 1990 r.)

6. Zmienne ustrojowe a zatrudnienie - niezatrudnienie

- Wolność gospodarcza + rządy prawa → wzrost gospodarki → miejsca pracy
- Uszczuplanie wolności gospodarczej przez określone regulacje, zwłaszcza rynku pracy → zatrudnienie
- Niektóre kombinacje podatków i zasiłków → pułapki socjalne → zatrudnienie
- Niski poziom edukacji → zatrudnienie

7. Zmienne ustrojowe a zdrowie

- Wzrost gospodarki → poziom dochodu → zdrowie

śmiertelność niemowląt

oczekiwana długość życia

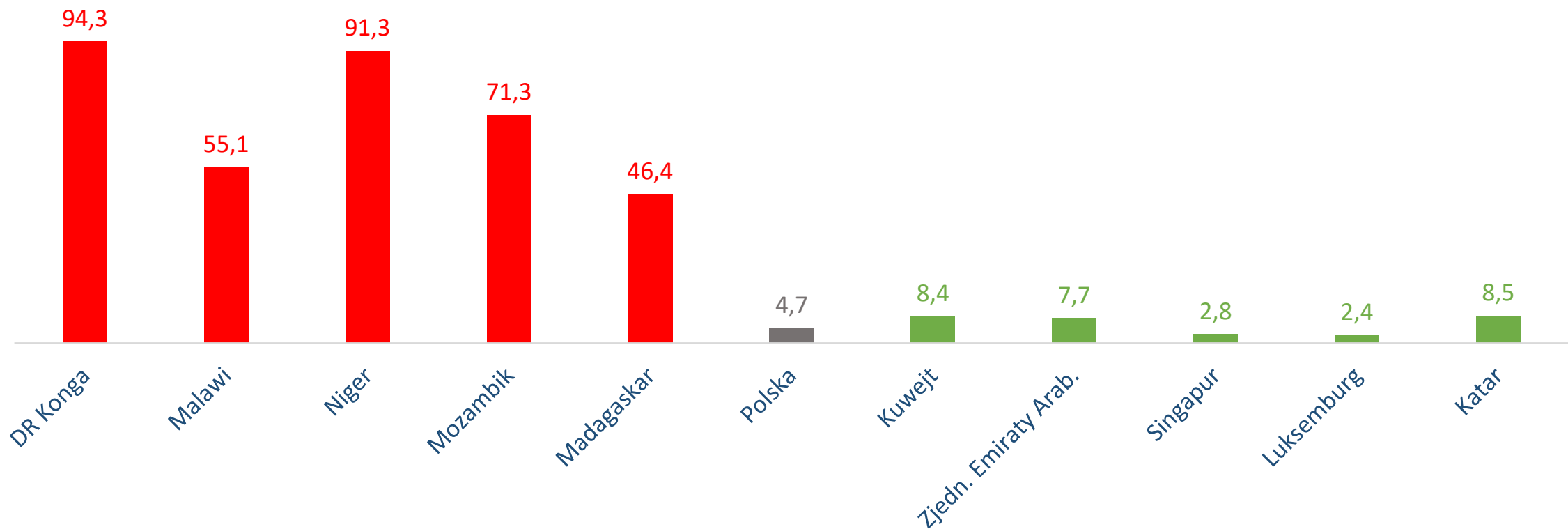

- Rosnąca samodzielna rola medycyny → poprawa wskaźników zdrowia może być szybsza niż wzrost dochodu na głowę (Afryka)

7. Zmienne ustrojowe a zdrowie

Współczynnik śmiertelności dzieci poniżej 5 roku życia
(The mortality rate, under – 5) jest wielokrotnie większy w najbiedniejszych

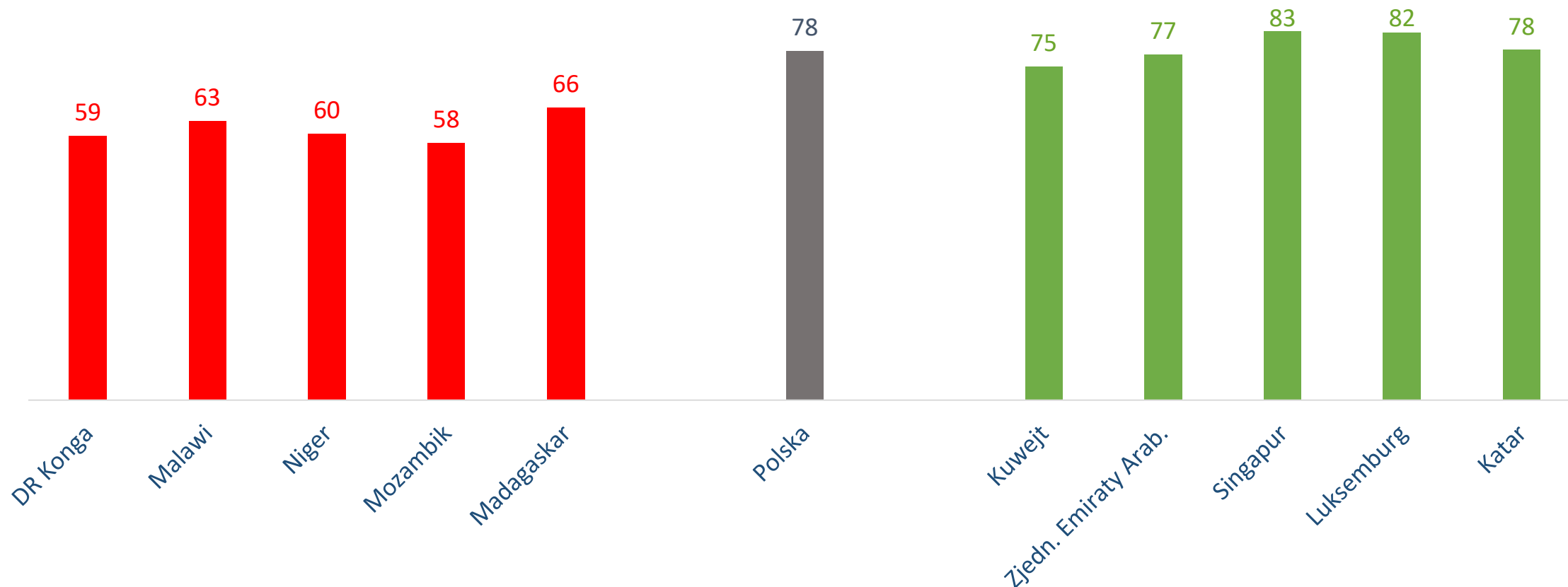
Współczynnik ilustruje prawdopodobieństwo śmierci jednego na 1000 dzieci,
przed osiągnięciem 5 roku życia (2018)

7. Zmienne ustrojowe a zdrowie

Oczekiwana długość życia w momencie narodzenia jest większa w krajach wysokorozwiniętych

5 gospodarek o najmniejszym i 5 o największym PKB per Capita (GDP per capita in 2017 US\$ (converted to 2017 price level with updated 2011 PPPs) (2018)

8. Zmienne ustrojowe a nierówności

- Ustroje despotyczne: ogromne nierówności władzy, rozmaite zróżnicowanie dochodów.
- Socjalizm: eliminacja źródeł niektórych nierówności dochodu (prywatna przedsiębiorczość) przez eliminację ekonomicznych praw człowieka (własność prywatna)
- Kapitalizm wolnorynkowy a „crony” kapitalizm
- Nierówności w edukacji
- Rozpad rodziny

Nierówności szans

9. Zmienne ustrojowe a poziom samorealizacji

- Ustroje, które eliminują pewne pozycje (przedsiębiorca, niezależny dziennikarz, niezależny artysta itp.) ograniczają poziom samorealizacji najbardziej twórczej części społeczeństwa
- Nierówności szans ograniczają poziom samorealizacji

10. Zmienne ustrojowe a strach

Dwa skrajne przypadki:

- państwa „upadłe”
- państwa despotyczne

Państwa despotyczne (socjalistyczne lub niesocjalistyczne):

- Długa lista przestępstw „politycznych” np. przeciw socjalizmowi lub monarchii absolutnej;
- Cały aparat państwa może być – i jest - narzędziem represji, włącznie z aparatem podatkowym, różnymi inspekcjami itp.;
- Ogromna rola policji politycznej
- Wymiar sprawiedliwości (policja, prokuratura, sądy podporządkowane władzy politycznej).

11. Dynamika ustrojów: Trzy kategorie złych transformacji po wolnych wyborach

■ Dobre transformacje – złe transformacje

1. Transformacje zakończone

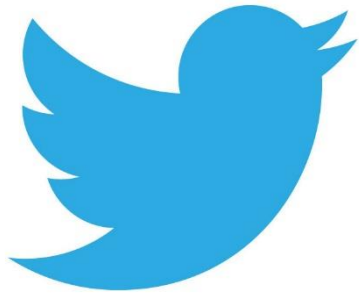
(Białoruś za Łukaszenki, Rosja za Putina, **Węgry za Orbana??**);

2. Transformacje demokratycznie odwrócone (Macedonia);

3. **Transformacje rozpoczęte – niezakończone**

(Polska po 2015 r.)

Dziękuję za uwagę

twitter.com/LBalcerowicz

facebook.com/LeszekBalcerowicz

for.org.pl